

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛОТО СЕИДОВА И ДРУГИ срещу БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 310/04)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

18 ноември 2010 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

18/02/2011 г.

*Това решение е окончателно по силата на член 44 § 2 от Конвенцията.
Същото може да претърпи редакционни промени.*

По делото Сеидова и други срещу България,

Европейският съд по правата на човека (пето отделение), заседавайки в състав :

Пер Лоренцен [Peer Lorenzen], *председател*,
Ренате Йегер [Renate Jaeger],
Карел Юнгвирт [Karel Jungwiert],
Райт Марусте [Rait Maruste],
Марк Вилиджър [Mark Villiger],
Изабел Беро-Льофевр [Isabelle Berro-Lefèvre],
Здравка Калайджиева [Zdravka Kalaydjieva], *съдиш*,
и Клаудия Вестердик [Claudia Westerdiek], *секретар на отделението*,
След като проведе разисквания в закрито заседание на 12 октомври 2010 г.,

Постанови следното решение, прието на посочената дата:

ПРОЦЕДУРА

1. Делото е образувано по жалба (№ 310/04) срещу Република България, подадена до Съда на 2 януари 2004 г. от три гражданки на тази държава, госпожа Кяние Исмаилова Сеидова и госпожици Наджи Сеидова и Зюмбюла Сеидова („жалбоподателки“), на основание член 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“).

2. Жалбоподателките се представляват от адвокат Й. Грозев, практикуващ в София. Българското правителство („Правителството“) се представлява от своите агенти, г-жа Н. Николова и г-н В. Обретенов, от Министерство на правосъдието.

3. Жалбоподателките твърдят, че българските власти не са изпълнили задължението си да проведат ефективно разследване относно убийството на техния съпруг и баща респективно, г-н Селяхтин Хасанов. Те считат също така, че въпросното разследване не е разгледало въпроса, свързан със съществуването или не на расистки подбуди у лицето, причинило смъртта на Селяхтин Хасанов.

4. На 18 март 2008 г. председателят на пето отделение реши да запознае Правителството с оплакванията на жалбоподателките. Наред с това, на основание член 29 § 3 от Конвенцията, беше взето решение съдебният състав да се произнесе едновременно по допустимостта и съществуването на делото.

ОТНОСНО ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

5. Жалбоподателките са родени съответно през 1976 г., 1994 г. и 1996 г. и живеят в Ямбол.

A. Инцидентът от 29 юни 2001 г.

6. Вечерта на 28 юни 2001 г. Селяхтин Хасанов и петнадесет други мъже от ромски произход отиват на засадено с лук поле в близост до село Могила, недалеч от град Ямбол.

7. Към 2.30 ч. сутринта на 29 юни 2001 г, групата навлиза на територията на споменатото поле и членовете ѝ започват да берат лук и да го събират в донесените от тях чували.

8. Малко по-късно групата е изненадана от двамата пазачи на полето. След сблъсък между пазачите и групата, един от пазачите произвежда изстрели с огнестрелно оръжие. Селяхтин Хасанов е убит на място, а един от неговите другари, Р.Х., е тежко ранен. Р.Х. е закаран в ямболската болница, където няколко часа по-късно съдебен лекар констатира смъртта му.

Б. Разследването относно смъртта на Р.Х. и Селяхтин Хасанов

9. След констатирането на смъртта на Р.Х. полицията снима писмени обяснения от петима свидетели: С.А., Р.Р., И.М., И.И. и Р.И. Петимата свидетели обясняват, че са били част от групата, която е навлязла на територията на полето, засадено с лук, към 2.30 ч. на същата сутрин. Малко след това някой ги осветил с фенерче и видели двама души да се приближават. Дватама непознати започнали да ги ругаят и един от пазачите произвел четири или пет изстрела.

10. Съгласно свидетелските показания на Р.Р. първите два изстрела били произведени във въздуха. Той забелязал Селяхтин Хасанов да хвърля няколко глави лук в посоката на пазача с пистолета, който от своя страна отговорил с изстрел. Р.Р. изгубил от погледа си Селяхтин Хасанов. В резултат на тези изстрели другата жертва, Р.Х., се хвърлила към пазача, който произвел още един изстрел. В този момент Р.Р. чул Р.Х. да вика, че е ранен. Виковете му са били чути също така и от И.М. и Р.И.

11. Свидетелите Р.Р., И.И. и Р.И. обясняват, че след виковете на Р.Х. няколко мъже се нахвърлили върху двамата пазачи и ги обсипали с удари. Този с пистолета бил съборен на земята и оръжието му било взето, след което било захвърлено на земята. Според петимата

свидетели малко след това групата напуснала местопроизшествието в посока към Ямбол. В този момент И.М. осъзнал, че Селяхтин Хасанов не е в групата, но решил, че вече си е отишъл.

12. В Същият ден, в 6.15 ч., екип, ръководен от следовател от ямболската следствена служба отива на местопроизшествието и осъществява оглед. Изготвеният в резултат на този оглед протокол включва следните констатации: петно от кръв на около 4 метра навътре в полето; потъпкани стебла от лук в пространство с диаметър 15 метра, считано от мястото на петното; синя плетена шапка и черен каскет на около 3,60 метра от петното от кръв; а на 3,20 метра от там пистолет с марка ТТ с два патрона в пълнителя и една гилза в дулото; на 2,80 метра оттам метална запалка; на 4,20 метра оттам безжизненото тяло на Селяхтин Хасанов, като носът и устата са в кръв, с нараняване на тила и множество сиво-червени петна по лицето; на 5,30 метра от тялото, захвърлена на земята палка. Следователят открива също така няколко чувала, разпръснати в полето и на земния път, който минава покрай него.

13. С постановление, издадено на същата дата, ямболската следствена служба образува наказателно производство срещу един от пазачите, М.Х., за убийството на Селяхтин Хасанов и Р.Х.

14. В същия ден е направена аутопсия на тялото на Селяхтин Хасанов от съдебен лекар в ямболската болница. В доклада си лекарят описва огнестрелна рана, като куршумът е влязъл през устата на жертвата, счупил е няколко зъба и е излязъл през тила малко по-високо и вдясно от мястото на влизане. Куршумът е предизвикал счупване на втория шиен прешлен и е увредил гръбначния мозък на жертвата. Въпросната рана е причинила сърдечна и дихателна недостатъчност, което е довело до смъртта на Селяхтин Хасанов.

15. Ямболската следствена служба идентифицира лицата, участвали в инцидента, и екип от следователи снима показанията им. Жалбоподателките са представили на Съда писмените показания на седем от шестнадесетте разпитани свидетели: пазача М.Х., А.А., М.С., И.И., Х.М., Р.Р. и С.А.

16. М.Х., пенсиониран сержант от армията, обяснява, че към 2.30 ч. в същия ден, докато с колегата си Д.Д. правели обиколката си, забелязали двама мъже да влизат в полето. Двамата пазачи решили да отидат на място. Д.Д. носел фенерче и полицейска палка, а М.Х. бил с личното си оръжие, пистолет ТТ, с шест патрона в пълнителя. След като пристигнали на мястото, Д.Д. осветил периметъра с фенерчето си, но не видял никого. М.Х. и Д.Д. започнали да викат: „Какво правите тук?! Излезте!“ В този момент се изправили няколко силуета. М.Х. преценява, че са били около 15 – 20 на брой, разпръснати на малки групи от 3 до 4 души. Въпреки че никой не помръдвал, М.Х. заредил пистолета си и произвел изстрел във въздуха. След първия изстрел

колегата му бил нападател от няколко мъже, които му взели фенерчето и го повалили на земята. Трима други мъже нападнали М.Х.: единият се появил иззад гърба му и се вкопчил в шията му, друг се опитал да му вземе пистолета, а третият го хванал за лявата ръка. Пазачът стрелял два пъти напред, без да види дали има някой в посоката на изстрелите. Нападателят му го блъснали и повалили на земята. Преди да му вземат пистолета, той успял да произведе още един или два изстрела. Останал без пистолет, той получил множество ритници по главата. М.Х. не преставал да чува викове, но не разбирал нищо, тъй като хората говорили ромски език (романи).

17. В показанията си свидетелите А.А., М.С., И.И. и С.А. твърдят, че пазачите се приближили до тях и им отправили непристойни ругатни, като ги квалифицирали като цигани (*вашата мама циганска ...; майка ви ... циганска*). М.С., И.И., С.А. и Р.Р. чули също, че пазачът с пистолета извикал „Ще ви избия!“, „Ще ви изтрепя!“ или „Ще стрелям!“.

18. Свидетелят Х.М. обяснява, че е видял пазача да стреля два пъти. Тогава Селяхтин Хасанов се приближил до него с намерението да му каже нещо, но пазачът стрелял по него и Селяхтин паднал на земята. Това предизвикало нападението от страна на другата жертва, Р.Х., който се нахвърлил върху въоръжения мъж. Последвал изстрел и тогава той чул вик от страна на Р.Х., който бил ранен.

19. С.А. от своя страна видял пазача да стреля първи път в посока на двете жертви. След което чул два изстрела и някой му казал, че брат му, Р.Х., е ранен. Отекнал четвърти изстрел.

20. М.С. заявява, че е чул първи изстрел, последван от глух шум, сякаш нещо пада на земята. След което видял Р.Х. да се хвърля върху пазача с пистолета си. Отекнал втори изстрел, последван от вик от страна на ранения нападател. Тогава свидетелят и няколко други се хвърлили върху пазача и бил произведен нов изстрел.

21. И.И. и Р.Р. са чули два изстрела. След което видели нападението на пазача с пистолета, осъществено от няколко мъже от групата. Отекли още два изстрела и те чули Р.Х. да вика от болка.

22. А.А. е видял няколко души от неговата група да нападат най-напред пазача с фенерчето. След което чул два изстрела и видял няколко от другарите си да нападат пазача с пистолета. Отекли два изстрела, последвани от вик от страна на Р.Х.

23. Следователят по делото постановява медицинска експертиза по отношение на М.Х. и Д.Д. Съдебните лекари описват в докладите си множество кръвонасядания по лицата и телата на двамата пазачи. Д.Д. има също така със счупено ребро и фрактура на носа.

24. Следователят издава постановление за балистична експертиза на намерения на местопроизшествието пистолет, както и химична експертиза на иззети проби от дрехите на Р.Х. и от лицето на Селяхтин

Хасанов. Експертът по балистика предава доклада си на 10 юли 2001 г. Той стига до заключението, че намереното на местопроизшествието оръжие е технически оперативно. На 11 юли 2001 г. експертът химик също предава доклада си. Изследването на иззетите проби доказва наличието на следи от метални частици и барут по дрехите на Р.Х., както и по лицето на Селяхтин Хасанов. Експертът счита, че при двата смъртоносни изстрела оръжието се е намирало на по-малко от 60 см от Р.Х. и на по-малко от 80 см от Селяхтин Хасанов.

25. Освен това М.Х. е прегледан от експерт психолог. В експертното си заключение той описва пазача като човек, който контролира добре емоциите си и няма склонност към проява на насилие, освен при провокация. При нападението от страна на множество лица обаче пазачът е изпаднал в уязвимо психологическо състояние. Поведението му по време на нападението е било доминирано от инстинкт за самозащита.

26. На 13 септември 2001 г. следователят сменя отново показания от свидетеля И.И. Същият потвърждава, че въоръженият пазач е произнесъл ругатни с расистки характер. Двете жертви били недалеч от него. Отекнал изстрел и той видял Р.Х. да атакува стрелеца, минавайки зад гърба му и вкопчвайки се в шията му. Пазачът насочил оръжието към нападателя си и стрелял втори път.

27. Същият ден следователят осъществява две очни ставки между свидетелите Х.М. и М.С., както и между М.С. и човек на име М.Д.С. Х.М. потвърждава, че първият изстрел е изстрелян по Селяхтин Хасанов и че другата жертва е нападнала пазача в резултат на този първи изстрел. М.С. потвърждава, че е чул първи изстрел, след което глух шум от предмет или тяло, паднало на земята. Именно в точно този момент Р.Х. се нахвърлил върху въоръжения мъж, който в отговор на това произвел изстрел, с който ранил нападателя си. М.С. атакувал пазача и го повалил на земята. Освен това този последният е миришел на алкохол. М.Д.С. потвърждава показанията на М.С.

28. На 23 януари 2002 г. следователят, отговарящ за досъдебното производство, изпраща преписката до ямболската окръжна прокуратура. С постановление за прекратяване на делото поради отсъствие на състав на престъплението от 4 февруари 2002 г. окръжният прокурор прекратява наказателното преследване срещу пазача. Въз основа на събраните доказателства в рамките на разследването прокурорът констатира, че М.Х. е бил назначен като невъоръжен пазач от предприятието – собственик на полето. Вечерта на 28 юни 2001 г. М.Х. отишъл на работното си място към 18 часа с пистолета си, за който разполагал с разрешително, издадено от ямболската полиция. Същата вечер, към 23 часа, група от шестнадесет души се събрала в близост до блок № 20 в ромския квартал на Ямбол. Членовете на групата, сред които Селяхтин Хасанов и Р.Х.,

предварително се разбрали да откраднат една част от селскостопанската продукция от полето, пазено от М.Х. и неговия колега. Към 1 часа сутринта на 29 юни 2001 г. групата пристигнала на полето. Мъжете изчакали да се скрие луната и навлезли в полето. Пазачите М.Х. и Д.Д. се намирали недалеч от това място. Те забелязали два мъжки силуэта да навлизат в полето и се отправили натам. Д.Д. осветил периметъра с фенерчето си и след виковете на пазачите шестнадесетте души от групата се изправили. М.Х. стрелял два пъти във въздуха, което се потвърждава и от показанията на петимата свидетели, участвали в групата на двете жертви – И.М., Х.М., И.И., А.А. и Р.Р. Противно на очакването на пазачите, групата не се разпръснала. Една част от хората се нахвърлили върху Д.Д. и свидетелят Х.М. успял да го лиши от фенерчето. Д.Д. бил повален на земята и обсипан с удари. Петима други, М.С., М.Д.С., А.А. и двете жертви, се нахвърлили върху въоръжения пазач, който произвел два изстрела и улучил Селяхтин Хасанов и Р.Х. В крайна сметка нападателите успели да повалят пазача и свидетелят А.А. взел оръжието и го хвърлил на земята. Групата се оттеглила малко след това в посока Ямбол, като отнесла Р.Х., който бил тежко ранен. Безжизненото тяло на Селяхтин Хасанов останало на мястото на произшествието.

29. Прокурорът преценява, че става дума за неизбежна отбрана – пазачът е бил физически нападнат от група мъже през нощта и е реагирал преди да спре нападението. Фактът, че изстрелите са били произведени по време на борбата с нападателите, от кратка дистанция и през нощта, не е дал възможност на пазача да се прицели в по-малко уязвимите части на телата на нападателите си. Заклученията на психологическата експертиза са в подкрепа на тази констатация дотолкова, доколкото поведението на М.Х. в момента на нападението е било доминирано от инстинкта му за самозащита. Прокурорът счита, че в случая пределите на неизбежната отбрана не са превишени. И ако е вярно, че за разлика от пазача, нито един от нападателите не е бил въоръжен, то вътрешното законодателство не е изисквало средствата, използвани от нападнатото лице за самоотбрана, да бъдат напълно идентични с тези, с които разполагат нападателите. Прокурорът счита, че предвид заплахата за физическата неприкосновеност на нападнатото лице, предвид големия брой нападатели, младостта им и физическата сила, както и времето и интензитета на нападението, не е било възможно пазачът да отблъсне нападателите си, като се защитава без оръжие. Освен това пазачът е произвел два изстрела във въздуха, за да разубеди нападателите си. Също така трябва да се отчете, че в момента на нападението пазачът е бил подложен на силно психологическо напрежение и че в това състояние на духа му е било много трудно да

прецени какъв защитен отговор би съответствал на силата на нападението, на което е бил обект.

В. Исковете, заведени срещу постановлението на ямболския окръжен прокурор

30. Жалбоподателките обжалват постановлението за прекратяване на производството поради отсъствието на състав на престъплението пред ямболския окръжен съд. Те твърдят, че не е доказано, че двете жертви са атакували въоръжения пазач. Също така, че не е било ясно установено дали въоръженият пазач наистина е стрелял във въздуха. Те посочват, че следствените органи не са ги информирали за възможността да се възползват от помощта на адвокат, както и че не са имали възможността да участват в установяването на фактите в рамките на наказателното производство.

31. Искът им е разгледан, без да се свика съдебно заседание, и отхвърлен на 4 март 2002 г. Окръжният съд изцяло приема заключенията на прокуратурата що се отнася до установяването на фактите. Съдът се позовава на показанията на двамата пазачи, както и на тези на единадесетте свидетели, участвали в групата на берачите, на заключенията на медицинските експертизи на пазачите и жертвите, на заключенията на експерта по балистика и на тези на експерта химик. Окръжният съд възприема заключенията на прокуратурата относно съществуването на условия за неизбежна отбрана и приема, че предвид всички относими обстоятелства по случая, защитната реакция на пазача не е бил непропорционална на нападението, което е представлявало заплаха за неговия физическа неприкосновеност и живот. Относно участието на заинтересованите страни в досъдебното производство съдът отбелязва, че М.Х. не е бил формално обвинен в престъпление, което прави невъзможно по силата на вътрешното законодателство да се конституират близките на жертвите като страни по наказателното производство. Следователно относимите разпоредби на Наказателно-процесуалния кодекс са били взети предвид по случая.

32. Жалбоподателките обжалват решението на окръжния съд пред бургаския апелативен съд. Те предявяват отново аргументите си, изложени пред по-ниската инстанция. Настойчиво обръщат внимание на факта, че правото им на участие в производството в качеството им на близки на жертвите не се свежда само до възможността да обжалват постановленията на прокуратурата, но включват и достъп до преписката по делото, както и възможността да предлагат предприемането на следствени действия. Те обаче не са имали достъп до преписката по досъдебното производство нито докато то е протичало, нито след постановлението на прокуратурата за прекратяването му поради отсъствие на състав на престъплението. В

резултата на това те не са могли да се запознаят със събраните доказателства по време на разследването и съответно не са били в състояние за обжалват ефективно актовете на прокуратурата и съда, както и да мотивират необходимостта от допълнителни следствени действия.

33. На 23 юли 2002 г. бургаският апелативен съд отхвърля иска на заинтересованите лица. Той приема за установени обстоятелствата по случая така, както са изложени в решението на по-ниската инстанция, и възприема мотивите на същата съдебна инстанция по отношение на наличието на условия за неизбежна отбрана. Относно правота на жалбоподателките да участват в разследването, съдът преценява, че условията за конституирането им като страни по наказателното производство не са изпълнени, поради това, че следователят не е формално обвинил М.Х. в извършването на престъпление. Освен това интересите на близките на жертвите са били защитени предвид на това, че те са имали право да обжалват актовете на прокуратурата пред съдилищата.

34. Заинтересованите лица обжалват пред касационния съд. На 23 април 2003 г. Върховният касационен съд отменя решенията на предходните съдебни инстанции с мотива, че първата инстанция е трябвало да разгледа иска на жалбоподателките на публично заседание в състав от един съдия и двама непрофесионални съдебни заседатели. Делото е върнато за разглеждане на ямболския окръжен съд.

35. На 4 юли 2003 г., без да свика съдебно заседание, ямболският окръжен съд отхвърля иска на заинтересованите лица със същите мотиви като изложените в първото си решение (виж параграф 31 по-горе). В резултат на настъпилите междувременно изменения на Наказателно-процесуалния кодекс това решение вече не подлежи на обжалване и става окончателно.

II. ОТНОСИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

А. Наказателен кодекс

36. Съгласно член 12 от Наказателния кодекс (НК), телесни вреди или смърт, причинени при неизбежна отбрана, не съставляват престъпление (*Решение № 762 от 26.09.1973 г. по н.д. № 733/73 г., I н.о. на ВС*). Същият член определя неизбежната отбрана като акт на защита срещу всякакво противоправно нападение, представляващо заплахата за едно или повече лица и тяхното имущество. Съгласно вътрешната съдебна практика пределите на неизбежната отбрана не са превишени, когато същата съответства на опасността на нападението. За да установят наличието на „пропорционална защита“, съдилищата отчитат особения характер на обстоятелствата на конкретния случай:

сила и опасност на нападението; естеството и стойността на защитаваните интереси; способността на атакуваното лице да се защитава; използваните от нападателите средства, както и използваните от лицата, даващи отпор на нападението; броя на нападателите и на нападнатите лица; времето и мястото на нападението (виж, освен много други, *Постановление № 12 от 29.11.1973 г. по н.д. № 11/1973 г., пленум на ВС; Решение № 114 от 20.03.1978 г. по н. д. № 70/78 г., II н. о. на ВС; Решение № 384 от 25.01.2001 г. на ВКС по н. д. № 302/2000 г., I н. о.*).

37. Съгласно член 115 от НК убийството се наказва с лишаване от свобода от десет до двадесет години. За убийство, извършено при превишаване на пределите на неизбежната отбрана, наказанието е лишаване от свобода до пет години (член 119 от НК).

Б. Наказателно-процесуалният кодекс от 1974 г. (заменен през 2006 г. от новия Наказателно-процесуален кодекс)

38. Наказателно-процесуалният кодекс от 1974 г. (за краткост „стар НПК“) предоставя възможност на наследниците на жертвата на убийство да участват в наказателното производство срещу извършителя в качеството на граждански ищец и/или частен обвинител. След конституирането им като такива в рамките на наказателното производство гражданските ищци и частни обвинители придобиват правото да се запознават с документите от преписката по делото и да получават копия от тях, да представят доказателства, да искат извършването на следствени действия и да обжалват актовете на органите на наказателното преследване, които потъпкват техните права.

39. Съгласно член 52 от същия кодекс конституирането на частно лице в качеството на частен обвинител е възможно единствено в рамките на съдебното производство, а не по време на предварителното производство.

40. В действащата до 30 май 2003 г. редакция на член 60 от същия кодекс на заинтересованите лица се предоставя възможност да се конституират като граждански ищци на всички етапи на наказателното производство – както в рамките на предварителното производство, така и по време на съдебното производство. Въпреки това, член 62 от кодекса предвижда възможността за предявяването на граждански иск за причинени вреди срещу лице, формално обвинено от органите на наказателното преследване в извършването на престъпление.

41. Член 237, алинея 3 от стария НПК задължава прокурора да изпрати копие от постановлението за прекратяване на производството поради отсъствие на състав на престъплението на следственото лице и на жертвата на престъплението, независимо от това дали същата е

конституирана или не като граждански ищец. Жертвата, или при необходимост нейните наследници, могат да обжалват постановлението на прокуратурата пред първоинстанционен съд, който може да потвърди въпросното постановление или да го отмени и да върне делото в прокуратурата за доразследване, като разпорежи да бъдат извършени необходимите следствени действия. С измененията на стария НПК от 30 май 2003 г. съдът на първа инстанция се произнася по този вид искове, без да заседава, и решението му вече не подлежи на обжалване пред по-висшите инстанции. Член 237, алинея 3 от стария НПК, не предвижда изрично възможността заинтересованото лице да се запознае с документите от преписката по делото.

42. Член 213 от стария кодекс предвижда такава възможност единствено в края на наказателното производство и за формално обвиненото в извършването на въпросното престъпление лице или за лицата, конституирали се като граждански ищци и частни обвинители. В тълкувателно решение от 7 октомври 2002 г. (*Тълкувателно решение № 2 от 7.10.2002 г. на ВКС по т. н. д. № 2/2002 г., ОСНК*) Върховният касационен съд отбелязва, че старият НПК не предоставя каквито и да било процесуални права на жертвата на престъпление в качеството ѝ на такава, а единствено на жертвата, изрично конституирана като частен обвинител или граждански ищец. Поради същата тази причина чл. 213 от кодекса не включва жертвата в групата от лица, които могат да имат достъп до документи от преписката по наказателното производство.

ПРАВОТО

I. ОТНОСНО ТВЪРДЕНИЕТО ЗА НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 2 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

43. Жалбоподателките твърдят, че държавните власти не са извършили задълбочено и ефективно разследване относно смъртта на техния съпруг и баща, Селяхтин Хасанов. Те се позовават на член 2 от Конвенцията, чиято относима част гласи следното:

„Правото на живот на всеки се защитава от закона. (...)“

A. Относно допустимостта

44. Съдът констатира, че това оплакване не е явно неоснователно по смисъла на член 35 § 3 от Конвенцията. Наред с това той отбелязва, че по отношение на него не е налице никакво друго основание за недопустимост. Поради това следва да бъде обявено за допустимо.

Б. По същество

1. Аргументи на страните

45. Жалбоподателките считат, че проведеното от властите разследване за установяване на обстоятелствата около смъртта на г-н Селяхтин Хасанов не изпълнява условията на член 2 от Конвенцията. Те отбелязват, че огледът на местопроизшествието не е бил достатъчно детайлен и не е дал възможност да се възстанови точното разположение на пазачите, на двете жертви и на другите присъствали лица. Следователите са пропуснали да идентифицират произхода на следите от кръв, открити на местопроизшествието и описани в протокола, изготвен в рамките на огледа на местопроизшествието. Следователите са пропуснали също така да зададат целесъобразните въпроси в рамките на снемането на показанията на свидетелите на събитията и са липсвали важни детайли. Точният брой на изстрелите и посоката им са част от въпросите, които разследването не е могло да изясни. Също така следователите са пропуснали да проверят дали М.Х. е бил под въздействието на алкохол, както са твърдели някои от свидетелите.

46. Заинтересованите лица поддържат, че наказателното производство не е проведено безпристрастно. Властите са признали за достоверна изложената от пазача версия за случилото се и са пренебрегнали неопровержимите доказателства срещу него, които доказват, че първият му изстрел в посока на г-н Селяхтин Хасанов не е бил предизвикан по никакъв начин от жертвата. Заключение на прокуратурата и съдилищата, съгласно което пазачът е действал при условията на неизбежна отбрана, е зле мотивирано, предвид на това, че не почива на пълно и безпристрастно изследване на събраните доказателства.

47. Правителството счита, че въпросното разследване е било проведено бързо и ефективно. Същото е започнало в деня на случилите се събития и властите са извършили всички необходими действия за установяването на фактите. Събраните доказателства са дали възможност да се достигне до мотивираното заключение, че пазачът е реагирал в условия на неизбежна отбрана, като е отблъснал нападение от страна на двете жертви, Р.Х. и Селяхтин Хасанов, както и от страна на техните другари.

2. Преценката на Съда

а) Основни принципи

48. Съдът припомня, че задължението да се опазва правото на живот, което налага член 2 от Конвенцията, във връзка с общото задължение на държавата по силата на член 1, а именно да „[осигури]

на всяко лице под [нейна] юрисдикция правата и свободите, определени в (...) тази Конвенция“, предполага и провеждането на официална и ефективна форма на разследване, когато в резултат на употребата на сила се е стигнало да причиняването на смърт (*McKerr c. Royaume-Uni*, № 28883/95, § 111, ЕСПЧ 2001-III).

49. Отсъствието на пряка отговорност от страна на държавата за смъртта на едно лице не изключва приложението на член 2. Задължавайки държавата да вземе всички необходими мерки за опазването на живота на хората под своя юрисдикция, член 2 налага на същата и задължението да осигури и правото им на живот, като въведе конкретно наказателно законодателство, което да разубеждава от извършването на посегателства срещу човека и с помощта на създаден с цел превенция механизъм на прилагане да противодейства на нарушенията и да ги санкционира (*Menson c. Royaume-Uni* (дек.), № 47916/99 г., ЕСПЧ 2003-V). Споменатото задължение налага провеждането на официално и ефективно разследване, когато има основания да се счита, че на дадено лице са причинени наранявания с потенциално смъртоносни последствия при подозрителни обстоятелства. Разследването трябва да позволява да се установи причината за нараняванията, както и да се идентифицират и санкционират отговорните за това. То придобива още по-голямо значение, когато е налице смърт на жертвата, тъй като основната цел, която преследва, е да се осигури ефективното прилагане на вътрешни закони, които защитават правото на живот (*виж Menson*, цитирано по-горе; *Pereira Henriques c. Luxembourg*, № 60255/00, § 56, 9 май 2006 г.).

50. Не става дума за задължение за постигане на резултат, а за задължително наличие на средства. Ефективността на разследването изисква властите да предприемат разумните мерки, с които разполагат, за да осигурят получаването на доказателства, свързани с въпросните деяния, в това число, наред с другото, показанията на очевидци, експертизи и, при необходимост, аутопсия, в резултат на която да може да се изготви пълен и точен доклад за раните и обективен анализ на направените констатации, а именно на причината за смъртта. Всеки пропуск на разследването, отслабващ капацитета му за установяване на причината за смъртта или отговорностите, рискува да доведе до заключение, че същото не отговаря на това изискване (*McKerr*, цитирано, § 113).

51. Изискване за бързина и разумно усърдие е също вътрешно присъщо в този смисъл. От съществено значение е следствените действия да бъдат проведени в кратък срок, когато настъпи смърт при оспорвани условия, тъй като с времето качеството и количеството на наличните доказателствата неизбежно се губят, а впечатлението за липса на усърдие хвърля сянка върху добросъвестността на проведените следствени действия и продължава във времето

изпитанието, през което преминава семейството на починалото лице (*Paul et Audrey Edwards c. Royaume-Uni*, № 46477/99, § 86, ЕСПЧ 2002-II).

52. Обществото трябва да притежава право на достатъчна информираност относно разследването или заключенията, до които е достигнало то, така че да може, както на практика, така и на теория, да се поставя под въпрос отговорността. Изискваната степен на контрол от страна на обществото може да се променя в зависимост от ситуацията. При всички случаи обаче близките на жертвата трябва да имат достъп до производството в необходимата за защитата на техните интереси степен (виж, за правото на достъп до документите от преписката по разследването, *Oğur c. Turquie* [GC], № 21594/93, § 92, ЕСПЧ 1999-III).

б) Приложение на тези принципи в случая по делото

53. Съдът отбелязва, че официалното разследване на събитията около смъртта на г-н Селяхтин Хасанов е било образувано в деня на инцидента (виж параграф 13 по-горе). Следователите от ямболското следствие бързо са предприели известен брой спешни следствени действия, свързани основно с установяването на фактите – оглед на местопроизшествието (параграф 12 по-горе), аутопсия на тялото на починалия (параграф 14 по-горе), разпит на замесените в инцидента лица (параграфи 9 до 11 и 16 до 22 по-горе).

54. Впоследствие са постановени множество експертизи – балистична експертиза на оръжието, открито на мястото на произшествието, и химична експертиза на иззети проби от лицето на Селяхтин Хасанов (параграф 24 по-горе); медицински експертизи на двамата пазачи (параграф 23 по-горе) и психологична експертиза на М.Х. (параграф 25 по-горе).

55. Въз основа на събраните данни вътрешната прокуратура и съдилища установяват, че смъртта на Селяхтин Хасанов е причинена от изстрел, произведен с оръжието на М.Х., и то от самия него, при сблъсък с групата от шестнадесет души, изненадани в момента на кражба на селскостопанската продукция от поле, наблюдавано от двама пазачи. Те също така считат, че пазачът е действал в условия на неизбежна отбрана, като е причинил смъртта на двама от нападателите си, в това число г-н Хасанов, както и че неговата защита е съответствала на силата на опасността.

56. Жалбоподателките оспорват тази последна част от заключенията на вътрешните власти и считат, че тя се опровергава от доказателствата, събрани в рамките на разследването, които свидетелстват за това, че полският пазач е стрелял в посока на г-н Хасанов, преди да бъде атакуван от другарите на същия. Те поддържат, че множество факти не са били изяснени в рамките на следствието,

както и че следователите са пропуснали да извършат всички следствени действия, необходими за установяването на фактите, както и за предявяването на наказателна отговорност на пазача М.Х.

57. Съдът отбелязва, че за да стигнат до заключението, че пазачът е действал в условия на неизбежна отбрана, вътрешната прокуратура и съд са разполагали с всички събрани в рамките на разследването доказателства, сред които и показанията, снети от двамата пазачи и от четиринадесетте берачи от групата, в която е участвал Селяхтин Хасанов. Според Съда тези показания са имали особено значение предвид на това, че са могли да дадат отговор на ключови въпроси за изхода на разследването, като например дали пазачът е стрелял във въздуха или в посока на берачите, дали изстрелите са били произведени преди или след нападението от групата, както и дали жертвата е била сред нападателите. При отсъствието на сведения, които да доказват, че заключенията на вътрешните власти са били незаконни или очевидно са пренебрегнали целесъобразни факти (виж, *mutatis mutandis*, *Drăganschi c. Roumanie* (дек.), № 40890/04, 18 май 2010 г. и, и обратно, *Николай Димитров срещу България*, № 72663/01, § 76, 27 септември 2007 г.), Съдът не би могъл да подмени преценката вътрешните власти със своята.

58. По случая, въз основа на изложените пред него обстоятелства, Съдът не е убеден в тезата на жалбоподателките, че проведените следствени действия не са били достатъчно задълбочени и обективни. Въпреки това Съдът счита, че разследването не е изпълнило всички процесуални изисквания на член 2 на Конвенцията поради изложените по-долу причини.

59. Съдът отбелязва, че жалбоподателките са обжалвали постановлението за прекратяване на делото поради отсъствието на състав на престъплението и са се оплакали пред вътрешните власти от отсъствието на каквато и да било възможност за достъп до документите от преписката, както по време на наказателното производство, така и след приключването му (виж параграфи 30 и 32 по-горе). Аргументът им е бил отхвърлен от вътрешните съдилища с мотива, че при отсъствието на изрично обвинение на пазача М.Х., вътрешното право не задължава следствените органи да разглеждат заинтересованите лица като страни в рамките на производството и поради това да им осигурят някакъв достъп до документите по делото (виж параграфи 31 и 33 по-горе).

60. Действително Съдът отбелязва, че Наказателният кодекс от 1974 г. и съдебната практика на българския касационен съд обвързват правото на жертвите на престъпление или това на техните наследници на достъп до документите в преписката, както и да предлагат следствени действия при конституирането си като граждански ищец или частен обвинител (виж параграфи 38 и 42 по-горе). Освен това,

съгласно същата тази съдебна практика на касационния съд, при отсъствието на изрично конституиране на жертвата като граждански ищец или частен обвинител, тя не се ползва с каквото и да било процесуално право, което да може да бъде предявено пред прокуратурата или пред следователя в рамките на наказателното производство (параграф 42 по-горе). Фигурата на частния обвинител може да се появи едва след предаването на следственото лице на съд (виж параграф 39 по-горе), а в случая делото не е излизало извън рамките на предварителното производство. Относно възможността да се конституира като граждански ищец, жалбоподателките не са могли да упражнят това право, защото нито едно лице не е било изрично обвинено в рамките на разследването (виж параграфи 31, 33 и 40 по-горе). Следователно разпоредбите на вътрешното право са лишили жалбоподателките от всякаква възможност да се запознаят с документите от преписката и да участват активно в установяването на фактите в рамките на предварителното производство. Съдът припомня, че тези права на близките роднини на жертвата са сред основните процедурни гаранции, провъзгласени от член 2 от Конвенцията (виж относно правото на информираност за напредъка на разследването и за участието в него, *Güleç c. Turquie*, 27 юли 1998 г., § 82, *Сборник от решения* 1998-IV, и *Огнянова и Чобан срещу България*, № 46317/99, §§ 107 и 115, 23 февруари 2006 г. и, относно правото на достъп до документите от преписката, решението *Oğur*, цитирано по-горе, § 92).

61. Оказва се, че възможността да се запознаят с документите от преписката не е била предоставена на жалбоподателките и в рамките на производството по обжалването на постановлението за прекратяване на производството поради отсъствие на състав на престъплението пред съдилищата – заинтересованите лица изрично са повдигнали този въпрос в исковете си пред вътрешните власти (виж параграф 32 по-горе). Съдът отбелязва, че действително член 237, алинея 3 от НПК е давал възможност на заинтересованите страни да получават единствено копие от постановлението на прокуратурата: той не е предвиждал никаква възможност същите да се запознаят с веществените доказателства, събрани в рамките на разследването (виж параграф 41 по-горе). При отсъствието на каквато и да било възможност за конституиране в качеството на граждански ищци или на частни обвинители, предвиденият от тази разпоредба на кодекса иск се оказва единственото средство, с което са разполагали жалбоподателките за участие, макар и индиректно, в установяването на фактите около смъртта на Селяхтин Хасанов. Вярно е, че в крайна сметка съдилищата са били тези, които е трябвало да преценят дали е необходимо да се разпорежи доразследване. Въпреки това Съдът счита, че предвид особеното значение, което са имали показанията на свидетелите на инцидента за установяването на фактите, както и за

приложението на института на неизбежната отбрана по случая, достъпът до документите от преписката по делото е бил от основно значение за гарантирането на зачитането на легитимните интереси на жалбоподателките в качеството им на членове на семейството на лице, застигнато от смъртта при подозрителни обстоятелства.

62. Тази информация е достатъчна, за да може Съдът да стигне до заключението, че заинтересованите лица не са били допуснати до участие в разследването, свързано със смъртта на техния съпруг и баща, в изискваната степен от процедурния аспект на член 2. Следователно е налице нарушение на тази разпоредба на Конвенцията в случая по делото.

II. ОТНОСНО ТВЪРДЕНИЕТО ЗА НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

63. Жалбоподателките се позовават също така и на член 13, за да се оплачат от неефективния характер на проведеното разследване във връзка със смъртта на Селяхтин Хасанов. Тази разпоредба на Конвенцията е формулирана по следния начин:

„Всеки, чиито права и свободи, провъзгласени в тази Конвенция, са нарушени, има право на ефикасни правни средства за тяхната защита пред съответните национални власти, дори и нарушението да е извършено от лица, действащи при упражняване на служебни функции.“

64. Съдът констатира, че оплакването е свързано с разгледаното по-горе и че е следва да бъде обявено за допустимо. Въпреки това, като се има предвид констатираното нарушение на член 2 от Конвенцията в неговия процесуален аспект (параграфи 53 до 61 по-горе), Съдът счита, че не е необходимо да са разглежда отделно оплакването, формулирано на основание на член 13 (виж, наред с другото, *Ramsahai et autres c. Pays-Bas* [GC], № 52391/99, §§ 362 и 363, ЕСПЧ 2007-...; *Bakan c. Turquie*, № 50939/99, §§ 80 и 81, 12 юни 2007 г.).

III. ОТНОСНО ТВЪРДЕНИЯТА ЗА НАРУШЕНИЯ НА ЧЛЕН 14 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

65. Познавайки се на член 14 във връзка с член 2 от Конвенцията, жалбоподателките твърдят, че държавните власти не са изпълнили задължението си да разследват съществуването на расистки мотив за убийството на Селяхтин Хасанов, както и че предразсъдъците на натоварените с наказателното производство по отношение на лицата от ромското малцинство са причина за неефективния характер на проведените следствени действия по случая. Член 14 на Конвенцията гласи следното:

„Упражняването на правата и свободите, изложени в тази Конвенция, следва да бъде осигурено без всякаква дискриминация, основана на пол, раса, цвят на кожата, език, религия, политически и други убеждения, национален или социален произход, принадлежност към национално малцинство, имущество, рождение или друг някакъв признак.“

66. Правителството възразява срещу тезата на жалбоподателките и счита, че фактите по делото не разкриват по никакъв начин расистки подбуди.

Относно допустимостта

67. Жалбоподателките са формулирали две различни оплаквания на основание на член 14 във връзка с член 2 от Конвенцията. Те избличават на първо място пристрастното отношение на следствените органи към ромите, етнокултурното малцинство, към което принадлежат жертвата и самите те. Жалбоподателките поддържат, че поради тези предразсъдъци следователите не са извършили ефективно разследване във връзка със смъртта на Селяхтин Хасанов.

68. Съдът отбелязва обаче, че жалбоподателките не са аргументирали твърденията си. Не са предявили нито един обективен факт, който да буди съмнение относно съществуването на пристрастно отношение от страна на следователите спрямо ромите като цяло или по отношение на жертвите на въпросния инцидент, като например тенденциозни забележки, даже ругатни, с расистки характер (виж в обратен смисъл *Cobzaru c. Roumanie*, № 48254/99, §§ 98 до 101, 26 юли 2007 г.). Съдът констатира, че на жалбоподателките не е бил даден достъп до разследването в изискваната от процесуалния аспект на член 2 от Конвенцията степен, по-специално поради недостатъци на вътрешното законодателство, което регламентира участието на близките на жертвата в наказателното производство, чиято цел е да разкрие една подозрителна смърт (вижте параграфи 58 до 61 по-горе). Въпреки това, като отчита всички относими факти по делото, Съдът не открива признак, който да може да го доведе до заключението, че следствените органи са били водени при извършването на следствените действия от предразсъдъци по отношение на етнокултурната група на жалбоподателките и на жертвата. Следователно това оплакване е явно неоснователно и трябва да бъде отхвърлено по смисъла на член 35 § 3 и 4 от Конвенцията.

69. Жалбоподателките оспорват също така бездействието на властите относно разследването на съществуването на евентуален расистки мотив в основата на действията на М.Х. Те твърдят, че властите са разполагали с достатъчно данни, за да заподозрат съществуването на такъв мотив още при първите разпити на свидетелите, свидетелстващи за наличието на расистки изказвания от

страна на М.Х. в рамките на инцидента на 29 юни 2001 г. Въпреки това не е положено никакво усилие за разследване в такава насока.

70. Съдът припомня, че когато държавните власти разследват инциденти, свързани с насилие, и съществуват подозрения, че в основата им са расистки подбуди, те са задължени да вземат всички разумни мерки за установяването на евентуална расистка мотивация, както и за да установят дали чувства на омраза или предразсъдъци, основани на етническата принадлежност, са изиграли роля при събитията. Вярно е, че понякога е изключително трудно на практика да се докаже наличието на расистка мотивация. Задължението на държавата ответник да проведе разследване относно наличието на евентуален расистки подтекст при извършването на даден акт на насилие е задължение за предприемане на мерки, а не непременно за резултат; властите трябва да вземат разумни мерки предвид обстоятелствата (*Ангелова и Илиев срещу България*, № 55523/00, § 115, ЕСПЧ 2007-IX; *Начова и други срещу България* [GC], № 43577/98 и № 43579/98, § 160, ЕСПЧ 2005-VII).

71. В случая по делото от показанията на някои от свидетелите се оказва, че в рамките на инцидента са били изречени ругатни, позоваващи се на етнокултурната принадлежност на жертвата. Според Съда използването на подобни реплики е само по себе си разочароващо, но въпросът се състои в това да се разбере дали те разкриват расистка мотивация на упражненото насилие, като надлежно се отчитат обстоятелствата по делото.

72. В дадения случай вътрешната прокуратура и съдилища, сезирани по преписката, са прекратили разследването срещу пазача М.Х. с мотива, че той е действал в условия на неизбежна отбрана. При определянето на тази правна квалификация на фактите вътрешните власти са преценили, че пазачът е действал с единствения мотив да запази живота си и физическата си неприкосновеност, както и че използваната сила е била пропорционална на нападението, като негласно са изключили възможна расистка мотивация на действието. Вътрешните власти са достигнали до това заключение, разполагайки с всички събрани доказателства, и Съдът посочи по-горе (параграфи 57 и 58), че представените пред него сведения не му позволяват да приеме, че това заключение е произволно или че проведеното разследване не е било достатъчно задълбочено и обективно, предвид това, че констатираното нарушение на процедурния аспект на член 2 се отнася единствено до липсата на достъп до преписката на жалбоподателките (виж, *обратно*, *Начова и други*, цитирано по-горе, § 162 и *Šečić c. Croatie*, № 40116/02, § 69, ЕСПЧ 2007-VI).

73. Предвид това, че жалбоподателките се оплакват от факта, че вътрешните съдилища не са изрично разгледали в решенията си въпроса за евентуалното съществуване на расистки мотив за смъртта

на техния близък, Съдът отбелязва, че заинтересованите лица, които са се възползвали от предоставената им възможност да обжалват постановлението за прекратяване на производството поради отсъствието на състав на престъплението, въпреки това не са повдигнали този въпрос в рамките на внасяните от тях искове (виж, *обратно, Bekos et Koutropoulos c. Grèce*, № 15250/02, § 72, ИСПЧ 2005-XIII (откъси)).

74. Следователно при обстоятелствата по случая и въз основа на сведенията, с които разполага, Съдът не би могъл да упрекне отговарящите за разследването власти, че не са разследвали повече преди това и че не са разгледали изрично въпроса, свързан с евентуалното съществуване на расистки мотив в основата на действията на пазача М.Х. Следователно и това оплакване е явно неоснователно и трябва да бъде отхвърлено по смисъла на член 35 § 3 и 4 от Конвенцията.

IV. ОТНОСНО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

75. Съгласно член 41 от Конвенцията,

„Ако Съдът установи, че е имало нарушение на Конвенцията или протоколите към нея, и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение за последиците от това нарушение, Съдът присъжда, ако това е необходимо, справедливо обезщетение на потърпевшата страна.“

А. Вреди

76. Жалбоподателките претендират за сума от 30 000 евро (EUR) за понесената нематериална вреда.

77. Правителството счита, че тази сума е прекомерно завишена.

78. Съдът счита, че жалбоподателките са понесли нематериална вреда в резултат на неефективния характер на проведеното разследване относно обстоятелствата около смъртта на техния съпруг и баща. Произнасяйки се по силата на принципа на справедливото обезщетение, както го задължава член 41 от Конвенцията, Съдът преценява като разумна сумата от 12 000 евро (EUR) за понесената нематериална вреда и я присъжда общо и на трите жалбоподатели.

Б. Съдебни разноски

79. Жалбоподателките отправят искане за сумата от 3 220 евро (EUR) за съдебните разноски, направени пред Съда, а именно равностойността на 35 часа адвокатски труд при часова ставка 80 евро (EUR), плюс пътните разходи на техния представител за две пътувания

отиване и връщане от София до Ямбол, с общо времетраене 14 часа при часова ставка 30 евро (EUR). Предоставят договора, сключен с техния адвокат, както и сметка за разходи и хонорари. Те отправят искане до Съда да нареди изплащането на въпросната сума директно по сметката на техния представител, адвокат Йонко Грозев.

80. Правителството не изразява съображения по тази точка.

81. Съгласно практиката на Съда, разходите и разноските могат да бъдат възстановени на съответния жалбоподател едва след като бъдат установени като реални, необходими и с разумни ставки. Въз основа на документите, с които разполага, и на посочените по-горе критерии, Съдът счита, че е разумно да се присъди на жалбоподателките сумата от 3 000 евро (EUR) за съдебни разноси, която да се преведе по банковата сметка на техния представител, адвокат Йонко Грозев.

В. Лихва за просрочване

82. Съдът намира за уместно лихвата за просрочване да се базира на пределната лихва по заеми на Централната европейска банка, към която следва да се добавят три процентни пункта.

ПОРАДИ ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ, ЕДИНОДУШНО,

1. *Обявява* жалбата за допустима по отношение на оплакванията по членове 2 и 13 от Конвенцията и недопустима в останалата и част ;
2. *Приема*, че е налице нарушение на член 2 от Конвенцията;
3. *Приема*, че не е необходимо да разглежда отделно оплакването по член 13 от Конвенцията;
4. *Приема*
 - а) че държавата ответник трябва да изплати на жалбоподателките, в тримесечен срок от влизането в сила на решението съгласно член 44 § 2 от Конвенцията, следните суми, в левовата им равностойност по курса, приложим в деня на плащането:
 - i. 12 000 евро (EUR) (дванадесет хиляди евро), които да бъдат изплатени общо на трите жалбоподателки, плюс евентуално начисления дължим данък, за причинената неимуществена вреда;
 - ii. 3 000 евро (EUR) (три хиляди евро), плюс евентуално начисления дължим от жалбоподателките данък, за съдебни

разноски, които да бъдат преведени по сметка на техния представител, адвокат Й. Грозев;

б) че от изтичането на упоменатия по-горе срок до плащането се дължи лихва върху горепосочените суми в размер на приложимата пределна ставка по заеми на Европейската централна банка през този период, увеличена с три процентни пункта;

5. *Отхвърля* искането за справедливо обезщетение в останалата му част.

Изготвено на френски език и впоследствие съобщено писмено на 18 ноември 2010 г, в съответствие с член 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия Вестердик
Съдебен секретар

Пер Лоренцен
Председател